

Minister Edukacji

Barbara Nowacka

DK-WIP.072.4.2024.ŁT
Warszawa, 03 kwietnia 2025 r.

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo nr XI.7036.18.2024.DB przekazuję moje stanowisko na przedstawione rekomendacje do raportu „Wsparcie uczniów z niepełnosprawnościami przez nauczycieli współorganizujących proces edukacyjny, pomoc nauczyciela oraz asystenta osobistego ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”.

Rekomendacja I: Systemowe uregulowanie stanowiska asystenta ucznia ze SPE

Ministerstwo Edukacji Narodowej rozważy wdrożenie rekomendacji po przeanalizowaniu i wyeliminowaniu prawdopodobnych ryzyk takich jak: pokrywanie się zakresu kompetencji asystenta ucznia ze SPE z kompetencjami innych kadr systemu oświaty (nauczycieli współorganizujących kształcenie oraz pomocy nauczyciela), przypisywania asystentom indywidualnej opieki nad poszczególnymi uczniami z niepełnosprawnościami i utożsamianie ich z asystentami osobistymi, nieprecyzyjne kryteria przyznawania asystenta uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Istotne jest wypracowanie metodyki współpracy kadry pedagogicznej i niepedagogicznej w danym zespole klasowym (przykładowo: możliwy scenariusz uczestnictwa w zajęciach: nauczyciela przedmiotu, nauczyciela współorganizującego, asystenta ucznia ze SPE). Kluczowa jest również analiza skutków finansowych takiego rozwiązania systemowego. Prace analityczne w ww. zakresie prowadzone są w ramach projektu pn. „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży”, realizowanego przez Instytut Badań Edukacyjnych.

Rekomendacja II: Skrócenie czasu oczekiwania na diagnozę

Prowadzimy prace w celu jej realizacji w ramach wdrożenia modelu funkcjonalnej. Prace te prowadzone są m. in. w projektach:

- 1) „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży” realizowanym przez Instytut Badań Edukacyjnych oraz
- 2) „Przygotowanie kompleksowego wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych”, realizowanym przez MEN w partnerstwie ze Szkoła Główną Handlową.

MEN rozważy wdrożenie rekomendacji poprzez wzmacnianie zasobów szkoły w efektywnym reagowaniu na trudności funkcjonalne uczniów. Jednym z takich rozwiązań jest upowszechnianie oraz podnoszenie kompetencji w zakresie szkolnej oceny funkcjonalnej nauczycieli, w tym nauczycieli specjalistów szkolnych. Wiele trudności ucznia może bowiem zostać zidentyfikowane, jak i rozwiązane na poziomie szkoły. Analiza funkcjonowania ucznia w szkole, wykonywana w sytuacji pojawiających się trudności, pozwala wykorzystać zasoby szkoły i uruchomić wsparcie natychmiast po wspólnych ustaleniach dokonanych w trakcie zespołowych konsultacji szkolnych. W modelu oceny

funkcjonalnej w wielu przypadkach wsparcie może być świadczone na poziomie szkoły bez warunkowania udzielenia pomocy odbyciem diagnozy w poradni. Jedynie złożone potrzeby rozwojowe i edukacyjne ucznia wymagają w tym modelu pogłębionej diagnozy w poradni.

Rekomendacja III: Ograniczenie liczebności klas i zmniejszenie procentowego udziału uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w oddziałach klasowych

Spełnienie warunku „konstruowania składu osobowego klas, aby w każdym oddziale było maksymalnie kilkoro uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” nie wydaje się możliwe. Tak zwane obecnie „specjalne potrzeby edukacyjne” (jako kategoria szersza niż niepełnosprawność) są stanem dynamicznym, często nieznanym w momencie konstruowania składu osobowego klas. Należy jednocześnie zauważyć, że decyzja dotycząca przydzielenia konkretnego ucznia do danego oddziału pozostaje w kompetencji szkoły. W opinii MEN, w podejmowaniu takich decyzji należy uwzględnić indywidualne potrzeby edukacyjne poszczególnych uczniów, określane m. in. w ramach zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej czy kształcenia specjalnego (wielospecjalistyczne oceny funkcjonowania uczniów, indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne uczniów). Wsparcia dyrektorowi szkoły mogą udzielać nauczyciele specjaliści zatrudnieni w szkole, w szczególności pedagog specjalny czy psycholog. Wiedza o potrzebach uczniów, którzy uczęszczają do danego oddziału, pozwala na odpowiednie zorganizowanie pracy tego oddziału (np. przydzielenie dodatkowego nauczyciela posiadającego przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej, pomocy nauczyciela), a następnie – w zależności od potrzeb – modyfikowanie tego wsparcia w trakcie roku szkolnego.

Ministerstwo Edukacji Narodowej wspiera działania szkół w zakresie zapewniania efektywnego kształcenia dzieci i uczniów z uwzględnieniem zróżnicowania ich potrzeb edukacyjnych, w tym wynikających z niepełnosprawności, w wybranych przez rodziców przedszkolach i szkołach. Działania w tym zakresie są realizowane m. in. w ramach realizacji projektu pn. „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży”. Uczniowie w zespołach zróżnicowanych pod względem potrzeb uczniów uczą się akceptacji różnorodności i wykształcają empatię oraz zrozumienie dla innych osób. Integracja dzieci z różnymi doświadczeniami wspiera tworzenie bardziej otwartego i tolerancyjnego społeczeństwa. Integracja uczniów z niepełnosprawnością przyczynia się do ich większego poczucia przynależności i akceptacji, co z kolei wpływa pozytywnie na ich poczucie własnej wartości i motywację do nauki. Edukacja w takim środowisku lepiej przygotowuje uczniów do życia w zróżnicowanym społeczeństwie.

Rekomendacja IV: Podjęcie działań antydyskryminacyjnych w szkołach. Kształtowanie środowiska szkolnego

Zgadzam się z rekomendacją dotyczącą potrzeby zwiększania świadomości i włączania wszystkich uczniów, a także wzmacniania działań przeciwdziałających przemocy i dyskryminacji. Rozważymy jednocześnie odstępianie się pojęciem „specjalne potrzeby edukacyjne”. Stosowanie tego określenia może mieć charakter etykietujący poszczególnych uczniów, wymaga bowiem przypisania ucznia do tej kategorii (najczęściej na podstawie formalnego dokumentu, diagnozy). Tymczasem każdy uczeń w różnym okresie może wymagać dodatkowego wsparcia. Potrzeby te mogą się zmieniać w czasie i wynikać nie tylko z problemów w funkcjonowaniu, ale i szczególnych uzdolnień. Prowadzi także często do postrzegania ucznia przez pryzmat „zaburzenia”, błędnego zakładania, że osoby z tym samym zaburzeniem funkcjonują w podobny sposób i mają podobne potrzeby, a co za tym idzie, że jest możliwe stworzenie jednego zbioru działań, który będzie dla odpowiedni dla każdego „ucznia ze SPE”. Bardziej adekwatne mogłoby być mówienie o zróżnicowaniu potrzeb edukacyjnych i rozwojowych uczniów oraz o „indywidualnych potrzebach edukacyjnych”, które w przypadku każdego dziecka/ucznia powinno zostać zaadresowane.

W obecnym stanie prawnym są mechanizmy zobowiązujące do przeciwdziałania przemocy i dyskryminacji.

Za organizację pracy szkoły odpowiada jej dyrektor, który sprawuje również opiekę nad uczniami i stwarza im warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego, wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę, odpowiada za realizację zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia¹ oraz organizuje dla uczniów pomoc psychologiczno-pedagogiczną² stosownie do rozpoznanych potrzeb danego ucznia w tym zakresie.

Każda szkoła obowiązkowo realizuje program wychowawczo-profilaktyczny³, który obejmuje:

- treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz
- treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Program wychowawczo-profilaktyczny jest opracowywany na podstawie analizy wyników corocznej diagnozy potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka. Głównym celem jego realizacji jest kształtowanie właściwych postaw uczniów i przyjaznego klimatu szkoły.

Program wychowawczo-profilaktyczny uchwała rada rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną. Wobec tego rodzice mają istotny wpływ na działania wychowawczo-profilaktyczne realizowane w szkole oraz na inne programy, projekty, przedsięwzięcia, inicjatywy, także te realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Za pomocą opracowywanych przez szkołę dokumentów takich jak: statut szkoły, program wychowawczo-profilaktyczny, wewnętrzny system oceniania, procedury postępowania w sytuacjach kryzysowych oraz różne inne formy oddziaływań wychowawczych (np. spotkania, warsztaty, zajęcia dodatkowe, szkolne przedsięwzięcia, konkursy), nauczyciele są zobowiązani reagować oraz podjąć odpowiednie działania na wszystkie niewłaściwe i negatywne postawy uczniów.

Na podstawie art. 68 ust. 1. pkt 1 ustawy - Prawo oświatowe oraz zgodnie z art. 22b i art. 22c ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich⁴, dyrektor szkoły ma obowiązek wprowadzenia standardów ochrony małoletnich.

W standardach, w sposób dostosowany do charakteru i rodzaju szkoły, placówki lub jej działalności, określa się w szczególności⁵:

- zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnim a personelem placówki lub organizatora, a w szczególności zachowania niedozwolone wobec małoletnich,
- zasady i procedurę podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego,
- uwzględnia się sytuację dzieci niepełnosprawnych oraz dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,

---

¹ art. 68 ust. 1 pkt 3, 6 i 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737, z późn. zm.).

² § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1798).

³ art. 26 ww. ustawy - Prawo oświatowe.

⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1304, z późn. zm.

⁵ art. 22c ww. ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich.

- standardy sporządza się, mając na względzie konieczność ich zrozumienia przez osoby małoletnie.

Na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji, w zakładce *Wychowanie i profilaktyka*, zamieszczone są przydatne materiały edukacyjne, publikacje i poradniki dotyczące przeciwdziałania i zapobiegania agresji i przemocy w szkole⁶.

MEN przygotowuje nowy projekt konkursowy FERS, którego celem jest wzmocnienie społeczno-wychowawczej i więziotwórczej roli szkoły (rozpoczęcie projektu planowane jest na drugą połowę roku 2025). Działania w tym projekcie będą ukierunkowane na rozwijanie włączającego klimatu szkoły/placówki, wzmocnienie działań przeciwdziałających przemocy i dyskryminacji, zwiększania uczestnictwa uczniów w życiu szkoły i uwzględnienie ich głosu.

Rekomendacja V: Uelastycznienie systemu wsparcia uczniów z niepełnosprawnością

Pragnę poinformować, że MEN pracuje nad wdrożeniem modelu oceny funkcjonalnej zweryfikowanego w pilotażach. Celem modelu jest różnicowanie wsparcia na podstawie indywidualnych potrzeb i możliwości dzieci i uczniów, a nie jak jest to obecnie na podstawie zaklasyfikowania dziecka/ucznia do danej grupy niepełnosprawności albo niedostosowania/zagrożenia niedostosowaniem społecznym. Istotnym elementem projektowanych zmian jest wzmocnienie współpracy międzyresortowej i międzysektorowej na rzecz realizacji potrzeb dzieci, uczniów i rodzin oraz trafniejsze adresowanie wsparcia i środków finansowych na ich realizację.

Należy jednocześnie wskazać, że w obecnym stanie prawnym jest szereg możliwości w zakresie dostosowania procesu kształcenia do indywidualnych potrzeb uczniów z niepełnosprawnością.

Uczeń posiadający np. orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza, opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się, pozytywną opinię rady pedagogicznej – ma prawo skorzystania z określonych dostosowań form i warunków zdawania egzaminów zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁷ na podstawie ww. dokumentów.

Uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane ze względu na niepełnosprawność, może przystąpić do egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności, na podstawie tego orzeczenia⁸. Dostosowanie formy polega m.in. na przygotowaniu odrębnych arkuszy egzaminacyjnych dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności ucznia lub absolwenta niepełnosprawnego (nie przygotowuje się odrębnych arkuszy egzaminacyjnych dla absolwentów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim).

Dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu polega na:

- zminimalizowaniu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności ucznia,
- zapewnieniu uczniowi miejsca pracy odpowiedniego do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych,
- wykorzystaniu odpowiedniego sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych,
- odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie egzaminu ósmoklasisty,

---

⁶ <https://www.ore.edu.pl/2023/03/agresja-i-przemoc-2/>

⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 750 i 854.

⁸ art. 44zr ust. 1 ww. ustawy o systemie oświaty.

- ustaleniu zasad oceniania rozwiązań zadań wykorzystywanych do przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty uwzględniających potrzeby edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia,
- zapewnieniu obecności i pomocy w czasie egzaminu ósmoklasisty nauczyciela wspomagającego ucznia w czytaniu lub pisaniu lub specjalisty odpowiednio z zakresu danego rodzaju niepełnosprawności jeżeli jest to niezbędne do uzyskania właściwego kontaktu z uczniem lub pomocy w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych.

Przystąpienie do egzaminu w warunkach dostosowanych do potrzeb i możliwości ucznia, o którym mowa powyżej, zapewnia przewodniczący zespołu egzaminacyjnego tj. dyrektor szkoły⁹.

Zadaniem nauczycieli i pedagogów jest inicjowanie różnych form pomocy uczniom środowisku szkolnym i pozaszkolnym. W szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana podczas bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także m.in. w formie zajęć specjalistycznych. Prowadzenie w szkole i placówce badań i działań diagnostycznych wśród uczniów w celu określenia trudności w ich funkcjonowaniu i rozwiązywanie problemów należy do zadań pedagoga i psychologa.

Przepisy § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach¹⁰ wskazują otwarty katalog przyczyn objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Każdy uczeń powinien być otoczony opieką, a w razie potrzeby także pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Pomoc ta jest dobrowolna i nieodpłatna.

Dzieci i uczniowie z niepełnosprawnością posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego¹¹ obejmowani są wsparciem uwzględniającym:

- 1) realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
- 2) warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne;
- 3) zajęcia specjalistyczne¹² realizowane w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 4) inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, w szczególności zajęcia rewalidacyjne;
- 5) integrację ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi;
- 6) przygotowanie do samodzielności w życiu dorosłym.

Dyrektor szkoły zobowiązany jest do organizacji i realizacji wsparcia ucznia zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu, wynikających z wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia w szkole oraz zapisów zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym opracowanym przez zespół nauczycieli i specjalistów

⁹ art. 44zrr ust.1, 8 i 10 ustawy o systemie oświaty.

¹⁰ Dz.U. z 2023 r. poz. 1798.

¹¹ Zgodnie z § 5 ww. rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

¹² O których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 5 ww. ustawy – Prawo oświatowe, tj. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1798).

prowadzących zajęcia z tym uczniem, we współpracy z rodzicami ucznia oraz w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną¹³.

Zespół nauczycieli i specjalistów opracowujący indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, co najmniej dwa razy w roku szkolnym dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia, uwzględniając ocenę efektywności tego programu oraz, w miarę potrzeb, dokonuje jego modyfikacji.

Okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia i modyfikacji programu dokonuje się we współpracy z rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem oraz, w zależności od potrzeb, we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną, a także za zgodą rodziców ucznia z innymi podmiotami¹⁴.

Uczniowi objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia¹⁵. Dostosowanie następuje na podstawie opracowanego dla dziecka indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego¹⁶ uwzględniającego zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego i wyniki wielospecjalistycznej oceny funkcjonalnej. Zatem, również kwestia dostosowania programu nauczania z zakresu przedmiotu – wychowanie fizyczne, do potrzeb i możliwości ucznia niepełnosprawnego, powinna wynikać z indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego.

Ważnym aspektem w zakresie dostosowywania zajęć wychowania fizycznego dla uczniów ze SPE, jest wzmocnienie kompetencji nauczycieli wychowania fizycznego poprzez m.in. szkolenia, wykorzystanie poradników i scenariuszy zajęć¹⁷.

Rekomendacja VI: W programach nauczania nauczycieli powinny znaleźć się zagadnienia dotyczące uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi

Popieram rekomendację dotyczącą przygotowania nauczycieli, z zastrzeżeniem, że przygotowanie powinno obejmować zróżnicowane potrzeby uczniów i rozwijanie umiejętności „zarządzania” tą różnorodnością w procesie nauczania, czyli takiej organizacji procesu nauczania/pracy w klasie, która uwzględnia różne potrzeby, możliwości i mocne strony uczniów. Pomocne jest tu wykorzystywanie m.in. strategii uniwersalnego projektowania w edukacji oraz poprzez wprowadzanie racjonalnych usprawnień. W tym roku szkolnym, w projekcie IBE pn. „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży”, zostały przygotowane m.in. poradniki metodyczne z tego zakresu.

W przepisach rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela¹⁸ jednym z wymienionych efektów uczenia się w zakresie wiedzy, określonych w załączniku 1. *Standard kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* -

---

¹³ § 6 ww. rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

¹⁴ § 6 ust. 9 ww. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

¹⁵ Art. 127 ust. 3 ww. ustawy – Prawo oświatowe.

¹⁶ O którym szczegółowo mowa w przepisach § 6 ww. rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

¹⁷ Do pobrania ze strony - <https://zpe.gov.pl/>

¹⁸ Dz.U. z 2024 r. poz. 453.

jest zróżnicowanie potrzeb edukacyjnych uczniów i wynikające z nich zadania szkoły dotyczące dostosowania organizacji procesu kształcenia i wychowania.

MEN jest otwarty na przegląd przepisów ww. rozporządzenia, gdyż – jak wskazują przedstawiciele uczelni i dyrektorzy szkół, a także sami nauczyciele – wydaje się, że szczególnie standard kształcenia nauczycieli w obszarze pracy ze zróżnicowaną grupą, powinien zostać doprecyzowany, tak by zapewnić przyszłym nauczycielom przygotowanie do pracy we współczesnej szkole, która jest zróżnicowana pod względem potrzeb uczniów.

Innym obszarem działań, które już w obecnym stanie prawnym mogą przyczynić się do poprawy jakości kształcenia w ww. obszarze wiedzy i umiejętności nauczycieli, są programy kształcenia przygotowywane na podstawie standardów przez uczelnie. Ministerstwo Edukacji Narodowej od wielu lat współpracuje z uczelniami, zapraszając nauczycieli akademickich do udziału w programach szkoleniowych i badawczych, projektach pilotażowych, a także do organizacji studiów podyplomowych w obszarze edukacji włączającej. Taka współpraca przyczynia się do transferu wiedzy i doświadczeń pomiędzy uczelniami a szkołami, nie tylko w zakresie metod dydaktyczno-wychowawczych o potwierdzonej naukowo skuteczności, ale też wyzwaniach przez jakimi obecnie stają nauczyciele, a tym samym potrzeb w zakresie ich przygotowania do wykonywania zawodu nauczyciela.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli prowadzą: publiczne i niepubliczne placówki doskonalenia nauczycieli¹⁹ oraz nauczyciele-doradcy metodyczni, które wspierają i uzupełniają: szkoły wyższe, które prowadzą doskonalenie nauczycieli głównie w formie studiów podyplomowych, Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne, które przygotowują i upowszechniają programy doskonalenia nauczycieli w zakresie diagnozowania i oceniania, a także inne jednostki, których zadania statutowe są związane z doskonaleniem zawodowym nauczycieli (stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe). Nauczyciel w swojej pracy może wykorzystać także materiały edukacyjne znajdujące się na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej²⁰.

Ponadto, szeroką ofertę szkoleń realizuje Ośrodek Rozwoju Edukacji, który jest publiczną placówką doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym prowadzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Celem działalności ORE jest podejmowanie i realizacja działań na rzecz doskonalenia systemu oświaty i podnoszenia jakości edukacji w obszarze kształcenia ogólnego i wychowania.

ORE realizuje zadania wyznaczone kierunkami polityki oświatowej państwa. Oferta doskonaląca²¹ jest kierowana do środowiska edukacyjnego poprzez:

- konferencje, seminaria i szkolenia,
- spotkania informacyjno-konsultacyjne,
- sieci współpracy i samokształcenia,
- publikacje i materiały dla każdego etapu edukacyjnego (dostępne online),
- dedykowane programy i projekty (w tym międzynarodowe)
- fora pomocy i wymiany doświadczeń, doradztwo.

Działania ORE stanowią praktyczną i nieodpłatną pomoc dla nauczyciela i dyrektora w każdym aspekcie funkcjonowania szkoły. ORE współpracuje także z placówkami doskonalenia nauczycieli i innymi uczestnikami systemu oświaty – wspomaga biblioteki pedagogiczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, młodzieżowe ośrodki

---

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. z 2023 r. poz. 2738, z późn. zm.).

²⁰ <https://zpe.gov.pl/a/poradniki/DQF8qf24B>

²¹ <https://szkolenia.ore.edu.pl/>

wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, szkoli przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, edukuje i wspiera rodziców, dba o rozwój uczniów.

W budżecie MEN są wyodrębnione środki, z których dofinansowuje się: centralne programy kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, zadania w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, zlecane uczelniom lub innym podmiotom. W każdym roku MEN określa potrzeby dotyczące zlecenia organizacji i realizacji ogólnokrajowych zadań z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli.

W ramach wspólnej inicjatywy Instytutu Badań Edukacyjnych, UNICEF oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej²² jest realizowany projekt „Szkoła dostępna dla wszystkich”. W ramach projektu realizowany jest kurs szkoleniowy przygotowujący nauczycieli specjalistów do roli doradców dostępności uczenia (DDU)²³. Program oparty jest na modelu „uczenia się w działaniu” (cykl Kolba), w którym nauczyciele specjaliści we współpracy z nauczycielami przedmiotowymi, także rodzicami (peer mentoring, współpraca zespołowa) rozwiązują problemy edukacyjne i wdrażają ugruntowane w teorii (evidence based) strategie pracy metodycznej, diagnostycznej, terapeutycznej w pracy z zespołem zróżnicowanym.

Dodatkowe działania MEN w celu rozwijania kompetencji nauczycieli obejmują:

- szkolenia kadr edukacji włączającej, współfinansowane z środków UE, wartość: 52 mln zł. Szkolenia objęły niemal 30 tys. osób (nauczycieli i dyrektorów, przedstawicieli JST, PDN i KO) w każdym województwie,
- studia podyplomowe: MEN finansuje bezpłatne dla uczestników studia podyplomowe, stale zwiększając ofertę kierunków odpowiadając na zróżnicowane potrzeby uczniów, rodziców, nauczycieli i specjalistów. W I edycji studia zakończyły 1083 osoby. W II edycji planowana liczba absolwentów to 1600 osób. W kwietniu 2024 r. uruchomione zostały np. czterosemestralne studia podyplomowe na kierunku „Polski język migowy dla nauczycieli”, umożliwiające nabycie umiejętności posługiwania się językiem migowym na poziomie B2. Studia realizuje na zlecenie MEN Uniwersytet Warszawski.

Rekomendacja VII: Zapewnienie dostępności architektonicznej szkół oraz potrzebnego wyposażenia

Uprzejmie wyjaśniam, że zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 4 ustawy z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane²⁴, obiekty użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego muszą być budowane tak, aby zapewnić osobom niepełnosprawnym niezbędne warunki korzystania z nich.

W przepisach art. 4 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami²⁵ zobowiązano podmiot publiczny do zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przez stosowanie uniwersalnego projektowania lub racjonalnych usprawnień, w tym podejmowania działań mających na celu uwzględnianie potrzeb takich osób w planowanej i prowadzonej przez ten podmiot działalności oraz usuwanie barier, a także zapobieganie ich powstawaniu.

Wymagania lokalizacyjne, techniczne i technologiczne dla budynków szkolnych i pomieszczeń określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r.

²² <https://www.gov.pl/web/nauka/szkola-dostepna-dla-wszystkich--zapraszamy-do-udzialu-w-projekcie>

²³ <https://www.ibe.edu.pl/pl/unicef-szkolenia>

²⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 725, z późn. zm.

²⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 1411.

w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie²⁶. Przepisy te regulują też zasady urządzania terenu wokół szkoły.

W latach 2019-2023 w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020, jako pilotaż działania „Szkoła bez barier” – program Dostępność Plus. W ramach projektu opracowano Model Dostępnej Szkoły, w którym wypracowano standard dostępności architektonicznej oraz standard dostępności edukacyjno-społecznej²⁷.

W systemie informacji oświatowej zbierana jest informacja o zakresie dostosowania szkoły i placówki oświatowej do potrzeb osób niepełnosprawnych: dostosowana całkowicie, częściowo dostosowana, niedostosowana.

Jednocześnie, w przepisach prawa oświatowego wskazano zadania organu prowadzącego szkołę lub placówkę odpowiadającego za jej działalność, do którego należy w szczególności zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki oraz wykonywanie remontów obiektów i zadań inwestycyjnych w tym zakresie. Wymagania dotyczące bezpieczeństwa i higieny w szkołach określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach²⁸.

Jednostka samorządu terytorialnego jest zobowiązana do finansowania (dotowania) szkół i placówek zgodnie z zasadami przyjętymi w ww. ustawie – Prawo oświatowe, natomiast – zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych²⁹ – środki niezbędne na realizację zadań oświatowych zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Dodatkowe środki w budżecie państwa, o które samorząd może się ubiegać m.in. w celu realizacji zadań inwestycyjnych (w tym oświatowych), zaplanowane są w rezerwach budżetu państwa – ogólnej i celowej.

O dodatkowe środki zaplanowane w rezerwach budżetu państwa – ogólnej i celowej jednostki samorządu terytorialnego wnioskują za pośrednictwem wojewody.

Z wyrazami szacunku

Barbara Nowacka
Minister Edukacji
/ – podpisano cyfrowo/

---

²⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 1225.

²⁷ Model dostępny pod linkiem www.dostepnaskola.info/model-dostepnej-szkoly/

²⁸ Dz. U. 2020 r. poz. 1604, z późn. zm.

²⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 754